

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

_____” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Історія України

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 10 Природничі науки _____

спеціальність _103 Науки про Землю, 106 Географія, 014.07 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма _____ «Геологія нафти і газу», «Прикладна гідрогеологія», «Геологічна зйомка, пошук та розвідка корисних копалин», «Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота», «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота», «Географія рекреації та туризму», «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток» _____

Спеціалізація _____

вид дисципліни _____ обов'язкова _____

факультет _____ геології, географії, рекреації і туризму _____

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Казанков Р. Ю., кандидат історичних наук, ст. викладач кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства філософського факультету

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

Завідувач кафедри _____ проф. Д. М. Чорний

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

Голова методичної комісії _____

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія України» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки _____ «Геологія нафти і газу», «Прикладна гідрогеологія», «Геологічна зйомка, пошук та розвідка корисних копалин», «Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота», «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота», «Географія рекреації та туризму», «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»__.

Спеціальності ____ 103 Науки про Землю, 106 Географія, 014.07 Середня освіта (Географія)_____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблення знань студентів з історії України, ознайомлення з основними тенденціями розвитку сучасної історичної науки, оволодіння методами роботи з історичними джерелами та науковою літературою.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення ролі історії України в системі соціально-гуманітарних наук; ознайомлення з основами традиційної та модерної історіографії; висвітлення найважливіших дискусійних історичних проблем; оволодіння сучасними засобами вивчення історичних джерел та наукових публікацій, прийомами їх аналізу та здобуття на цій основі практичних навичок для оцінки поточних суспільних процесів та явищ.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
32 год.	

Практичні, семінарські заняття	
16 год.	.
Лабораторні заняття	
год.	.
Самостійна робота	
42 год.	.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Знати принципи періодизації історії України та її основні етапи; основні поняття та терміни; особливості соціально-економічних, політичних, культурних процесів розвитку України на різних етапах; діяльність видатних історичних осіб, політичних партій, державних утворень, що існували в Українських землях від давнини до сьогодення; сучасні історичні теорії та методологічні підходи для аналізу суспільства.

Уміти аналізувати історичні процеси, події, факти; брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми; користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та науковою літературою з історії України; застосовувати знання з історії України у процесі розв'язання професійних завдань.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України.

Тема 1. Вступ до історії України.

Предмет і завдання курсу. Методологічні проблеми вивчення історії України. Джерела та історіографія. Періодизація української історії.

Тема 2. Найдавніші цивілізації і стародавні держави на українських землях.

Поява людського життя та археологічні пам'ятки на території України. Неолітична революція. Трипілья: археологічна культура чи цивілізація. Особливості соціально-економічного, політичного та культурного розвитку античних міст-держав Північного Причорномор'я та скіфів. Етногенез слов'ян. Східнослов'янські племена в I тис. н.е.

Тема 3. Україна в добу раннього та розвинутого середньовіччя.

Утворення ранньосередньовічної держави на українських землях. Норманська та слов'янська теорії походження давньоруської держави. Еволюція суспільно-політичного та економічного устрою українських земель. Поширення християнства. Причини розпаду ранньосередньовічної держави. Князівства Середнього Подніпров'я. Галицько-Волинська держава. Соціально-політичний портрет київських князів. Монгольська навала. Вплив Золотої Орди на політичне життя українських земель.

Тема 4. Українські землі в добу пізнього середньовіччя та ранньомодерні часи.

Входження українських земель до складу Великого князівства Литовського. Українські землі в складі Великого князівства Литовського. Земські привілеї. Особливості політичної системи: Пани-Рада, повітові шляхетські сеймики, Вальний сейм, Магдебурзьке право в Україні. Литовські статuti. Люблінська унія 1569 р. Колонізація українських земель. Фільваркова система. Слободи. Релігійна ситуація в українських землях. Брацький рух. Полемічна література. Поява греко-католицької (уніатської) церкви та її значення для розвитку суспільства. Формування низового та реєстрового козацтва. Еволюція козацького руху в 1590-ті – 1630-ті роки. Соціально-політична характеристика шляхти в Україні. Соціально-економічні наслідки перебування Українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647 рр.).

Тема 5. Визвольна війна під керівництвом Б.Хмельницького. Становлення української козацької держави.

Причини та характер Визвольної війни. Утворення і розвиток козацької держави (Гетьманщини). Політика зовнішньополітичних союзів Б.Хмельницького. Переяславська Рада. Березневі статті. І.Виговський.

Гадяцький трактат. Руїна: причини та характер громадянської війни. Особливості політичної орієнтації гетьманів Лівобережної та Правобережної України в 1660-1680-ті рр. І. Брюховецький, П. Дорошенко, Ю. Хмельницький.

Тема 6. Українські землі в кінці XVII – XVIII ст.

Гетьманування І. Мазепи: історичні міфи і реалії (кінець XVII – початок XVIII ст.). Коломацькі статті. Поступове обмеження автономії Гетьманщини в 1709-1783 рр. Правобережна Україна в складі Речі Посполитої. Гайдамацький рух. Соціально-політична характеристика української козацької старшини. Слобідська Україна як історико-культурний регіон.

Розділ 2. Україна в XIX-XXI ст.: формування модерної нації та держави.

Тема 1. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).

Особливості національно-культурного відродження в Наддніпрянській та Західній Україні. Форми та прояви українського відродження. Харківський університет та його роль в розвитку української культури. Т.Шевченко: оцінка суспільно-політичного значення творчості поета. Кирило-Мефодіївське братство. М.Костомаров. «Закон Божий. Книга буття українського народу».

Тема 2. Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій.

«Великі реформи» 1860-1870-х рр. в Російській імперії: особливості проведення і наслідки в українських землях. Становлення та розвиток місцевого самоврядування. Національний рух у Східній Україні в другій половині XIX ст. Громади. М.Драгоманов та його «Листи на Наддніпрянську Україну». Особливості економічного і суспільно-політичного життя в Західній Україні. Москвофільство і народовство. «Просвіти». Виникнення українських політичних партій, їх програмні вимоги та діяльність. Соціальні верстви українського суспільства в умовах наздоганяючої модернізації: селяни, інтелігенція, робітники (соціально-політичний портрет).

Тема 3. Українська національно-демократична революція (1917-1920 рр.).

Українська Центральна Рада. Створення УНР. Боротьба за владу в Україні в кінці 1917 – на початку 1918 рр. Конституція УНР (1918 р.). Українська держава. П.Скоропадський, С.Петлюра, Н.Махно: політична діяльність доби революції 1917-1920 рр. Більшовизм в Україні. Створення УСРР. ЗУНР: виникнення, історична доля. Селянський повстанський рух в

Україні 1918-1920 рр. Здобутки, наслідки, уроки національно-демократичної революції.

Тема 4. Україна в 1920-1930-ті рр.

Особливості непу в Україні. Радянська Україна і створення СРСР. Політика коренізації (українізації). Літературна дискусія 1925-1928 рр. Політичне, культурне та повсякденне життя в УСРР 1920-х рр.

Радянська модернізація кінця 1920-1930-х рр. Індустріальний розвиток України в умовах форсованої індустріалізації 1930-х рр. Голодомор 1932-1933 рр.: причини та наслідки. Західна Україна, Північна Буковина та Закарпаття в 1920-1939 рр. Національно-визвольний рух. ОУН. Ідеологія «інтегрального націоналізму». УНДО.

Тема 5. Україна в роки Другої світової війни.

Українське питання в європейській політиці напередодні та на початку Другої світової війни (1939-1941 рр.). Початок Другої світової війни і доля українських земель. Бойові дії в Україні в 1941-1944 рр. Воєнно-політична ситуація в Україні у 1941-1942 та 1943-1944 рр. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору. Радянські партизани та бійці УПА: соціально-політична характеристика керівників та рядових учасників руху Опору.

Тема 6. УРСР в добу кризи тоталітарної системи (1945-1991 рр.).

УРСР в повоєнний період: особливості відбудови. Політична ситуація в Західній Україні (1945-1953 рр.). Політичне, соціально-економічне та культурне життя в Україні в 1953-1991 рр. Радянська людина як суспільний феномен в УРСР (1960-ті – 1991 рр.). Дисидентський рух 1950-1980-х рр.: типологія, форми та методи боротьби. Соціально-політичний портрет українського дисидента 1950-1980-х рр.

Тема 7. Українська незалежна держава.

Проголошення незалежності України. Становлення політичної системи: подолання радянського спадку, поширення європейських цінностей. Формування державних структур, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства. Особливості багатопартійності у посттоталітарній Україні. Кризові явища в економіці та спроби реформ. Вибір зовнішньополітичної стратегії. Історія української національної символіки. Стан та проблеми розвитку освіти, науки, мистецтва.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
		Л	П	Л а б	і н д	С.р.		л	П	лаб	інд	С. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України.												
Тема 1. Вступ до історії України.	4	2	2									
Тема 2. Найдавніші цивілізації і стародавні держави на українських землях.	5	2				3						
Тема 3. Україна в добу раннього та розвинутого середньовіччя.	10	4	2			4						
Тема 4. Українські землі в добу пізнього середньовіччя та ранньомодерні часи.	8	2	2			4						
Тема 5. Визвольна війна під керівництвом Б.Хмельницького. Становлення української козацької держави.	12	4	2			6						
Тема 6. Українські землі в кінці XVII – XVIII ст.	6	2				4						
Разом за розділом 1	45	16	8			21						
Розділ 2. Україна в XIX-XXI ст.: формування модерної нації та держави.												
Тема 1. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).	9	3	2			4						
Тема 2. Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій.	7	3				4						

Тема 3. Українська національно-демократична революція (1917-1920 рр.).	8	2	2		4						
Тема 4. Україна в 1920-1930-ті рр.	7	2	2		3						
Тема 5. Україна в роки Другої світової війни.	4	2			2						
Тема 6. УРСР в добу кризи тоталітарної системи (1945-1991 рр.).	6	2	2		2						
Тема 7. Українська незалежна держава.	4	2			2						
Разом за розділом 2	45	16	8		21						
<i>Усього годин</i>	90	32	16		42						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Давньоруська держава (IX – XIII ст.)	2
2	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польської Корони.	2
3	Козацька революція середини XVII ст.	2
4	Національно-культурне Відродження XIX ст.	2
5	Політичне життя українських земель на рубежі XIX – XX ст.	2
6	Українська революція 1917-1920 рр..	2
7	Українські землі в міжвоєнний період (1920-1930-ті рр.)	2
8	Україна в роки Другої світової війни.	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Найдавніші цивілізації і стародавні держави на українських землях.	2
2	Україна в добу раннього та розвинутого середньовіччя.	4
3	Українські землі в добу пізнього середньовіччя та ранньомодерні часи.	4
4	Визвольна війна під керівництвом Б. Хмельницького. Становлення української козацької держави.	6

5	Українські землі в кінці XVII – XVIII ст.	2
6	Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).	4
7	Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій.	4
8	Українська національно-демократична революція (1917-1920 рр.).	4
9	Україна в 1920-1930-ті рр.	4
10	Україна в роки Другої світової війни.	4
11	УРСР в добу кризи тоталітарної системи (1945-1991 рр.).	2
12	Українська незалежна держава.	2
	Разом	42

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені.

7. Методи контролю

Оцінка успішності знань студентів здійснюється у формах поточного контролю (виступи на семінарах, контрольна робота) і підсумкового письмового іспиту.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання																
Розділ 1						Розділ 2							Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7				
3	4	3	3	4	3	4	4	3	3	3	4	4	15	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	
90 – 100	Відмінно	
70-89	Добре	
50-69	Задовільно	
1-49	Незадовільно	

9. Рекомендована література

Базова література

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О.Д.Бойко. – 5-те вид., доп. – Київ: Академвидав, 2014. – 717 с.
2. Бойко О.Д. Історія України : підручник / О.Д.Бойко. – 4-те вид., доп. – Київ: Академвидав, 2012. – 702 с.
2. Політична історія України: навч. посіб. / В.А.Греченко, В.І.Танцюра, В.В.Калініченко та ін. – 2-е вид., допов. – К.: Академвидав, 2008. – 552 с.
3. Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. – К.: Генеза, 1996. – 360 с.

Збірники документів

1. Конституційні акти України. 1917-1920. Невідомі конституції України. – К., 1992. – 272 с.
2. Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Історія української конституції. – К., 1993. – 192 с.
3. Україна в XX столітті (1900-2000). Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв та ін. – К., 2000. – 351 с.
4. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті. / Упорядники: Т. Гунчак, Р. Сольчаник. Документи і матеріали: у 3т.

Допоміжна література

5. Баран В., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов'ян. - К., 1991. – 141 с.
6. Бойко О. Д. Проблема визначення кордонів України в період Центральної Ради (1917-1918 рр.) // Український історичний журнал. – 2008. – №1. – С. 31-46.
7. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі / М. Ю. Брайчевський. – К.: Наукова думка, 1988. – 261 с.
8. Верстюк В. Махновщина. Селянський повстанський рух на Україні (1918-1921) / В. Ф. Верстюк. – Київ : Наукова думка, 1991. – 368 с.
9. Ветров Р., Донченко С. Політичні партії України в першій чверті XX століття (1900-1925 рр.). – Дніпропетровськ; Дніпродзержинськ, 2001.

10. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. – К., 1994. – 539 с.
11. Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. – К.: Наукова думка, 1991-2000.
12. Даниленко В. М. Сталінізм на Україні: 20-30-ті роки / В. М. Даниленко, Г.В. Касьянов, С. В. Кульчицький. – К., 1991 – 344 с.
13. Дорошенко Д. Нарис історії України. – К., 1991. – Т.1-2.
14. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років. – К.: Либідь, 1995. – 224 с.
15. Касьянов Г. В. Система владних відносин у сучасній Україні: групи інтересу, клани та олігархія // Український історичний журнал. – 2009. – №1 – С. 160-180.
16. Кентій А. В., Лозицький В. С. Партизанський рух 1941-1944 рр. в Україні // Український історичний журнал. – 2005. – №3. – С. 3-16.
17. Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь. – К., 1998. – 335 с.
18. Лисенко О. Є. Підсумки Другої світової війни та Україна // Український історичний журнал. – 2005. – №6 – С. 128-139.
19. Моця О. П. Київська Русь: від язичництва до християнства. Навчальний посібник./ О. П. Моця, В. М. Ричка. – К, 1996. – 224 с.
20. Патриляк І. К. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І. К. Патриляк, М. А. Боровик. – Ніжин, 2010. – 590 с.
21. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2-х томах. – К., 1992.
22. Рыбаков Б. Киевская Русь и русские княжества, XII-XIII вв. – М.: Наука, 1982. – 592 с.
23. Сарбей В. Національне відродження України. – К. : Альтернативи, 1999 . – 336 с.
24. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 рр.). – К.: ВД "Києво-Могилянська академія", 2009 . – 447 с.
25. Степанков В. Переяславська присяга 1654 р.: зміст та наслідки // Український історичний журнал – 2003. – №6. – С.28-39.
26. Чухліб Т. В. Мазепинська Україна між Російською та Шведською коронами: дилема вибору протекції // Український історичний журнал. – 2009. – №2 – С. 16-39.
27. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. – 2-е вид., переглянута і виправлена. – К., 2008.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

28. Ізборник. Історія України IX – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації // режим доступу: <http://www.lytopys.org.ua>
29. Інститут історії України НАН України // режим доступу: <http://www.history.org.ua>
30. Українська Друга світова 1939-1945 // режим доступу: <http://www.wv2.memory.gov.ua>
31. Historians // режим доступу: <http://www.historians.in.ua>

Додаток 1.

Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom/Google Meet проводяться всі лекційні заняття;

Під час лекційних занять пропонуються наступні види робіт:

- ознайомлення з термінологією, необхідної для роботи з темою;
- діагностичне тестування;
- робота з текстами;
- пошук відповідей на питання;
- обговорення (чат, форум);
- відповіді на рефлексивні питання.

– дистанційно на платформі Zoom/Google Meet проводяться консультації, контроль самостійної роботи;

– дистанційно на платформі Zoom/Google Meet (за затвердженим розкладом занять) проводяться семінарські.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Історія України».